

Universitätsbibliothek Wuppertal

Accipite studiosi omnes Auli Gellii noctes micantissimas

Gellius, Aulus

Impressum Venetiis, Anno d[omi]ni. M.D.IX. die. xx.Aprilis

Liber nonus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-475](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-475)

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER NONVS.

¶ Quāobrē, Q. Claudius quadrigarius in undeuigesimo annali scripserit rectioresq; certioresq; ictus fieri si sursum quid mittas q̄ si deorsum. **Cap. I.**

Oppidanus

Q. Clau. dicit
uiores certioresq;
fieri ut si sursum
mittatur

Claudius in undeuicesimo annali: quum oppidum a Metello procōsule oppugnari: contra ab oppidanis desup e muris ppugnari describeret: ita scripsit. Sagittarius cū funditore utrinq; summo studio: spgunt fortissime: sed sagittā atq; lapidē deorsū an sursum mittas hoc interest. Nā neutq; pōt deorsū uersū recte mitti: sed sursum utruq; optie q̄re milites Metelli fauci abant multo minus: & qd̄ maxie opus erat: a pinnis hostes defendebāt facillime. Percōtabar ego Antoni

um Iulianū rhetorē: cur hoc ita usu ueniret qd̄ q̄drigarius dixisset: ut cōtigu magis directioresq; ictus fiāt: si uel lapidē: uel sagittā sursum uersus iacias q̄ deorsū: Quū p̄cluior: faciliorq; iactus sit ex supnis in infima: q̄ ex infimis i supna. Tū Iulianus cōprobato gñe q̄stionis qd̄ de sagitta inqt: & lapide dixit: hoc de oī fere missili telo dici pōt. Facilior at̄ iactus est (sicuti dixisti) si desuper iacias: si qd̄ iacere tātū uelis: non ferire: sed quū modus: & ipetus iactus tēperādus dirigēdusq; est: tū si in p̄na iacias/moderatio: atq; ratio mittētis: p̄cipitātia ip̄a: & pōdere cadētis teli corrūpit: at si i editiora mittas: & ad pcutiēdū supna aliqd̄: manū & oculos cōniueas: quo modus a te datus fuerit: eo tel̄ū ibit: qd̄ ieceris: Ad hāc ferme sniam Iulianus sup. Q. Claudii uerbis nobiscū sermocinatus est: Q d̄ aut ait idē. Q. Claudius a p̄nis hostes defendebāt facillime: aīaduertēdū ē usum eē eū uerbo defendebāt non ex uulgari cōsuetudine: sed ad modū proprie & latine, nā defendere & offendere inter se aduersa sunt: quorū alterū signi ficat ἐμποδῶν ἐχέει, i. incurrere in aliquid: & incidere. Alterū ἐκποδῶν ποιεῖ ἰδίαι, id est auertere: atq; depellere: quod hoc in loco. A. Q. Claudio dicitur.

Comiueat oculos: eō modo
genio integre Calpurnius

Sermocinatus

Defendit
Offendit

De Herode
Attico

¶ Quibus uerbis notarit Herodes Atticus falso quēpiā cultu amictuque non men habitūq; philosophiæ mentitū. **Cap. II.**

A Herodē Atticū cōsularē uirū: ingenioq; amceno/ & grāca facū dia celebrē: adiit nobis p̄sētibus palliatus q̄spiā: & crinitus: barba q; ppe ad pubē usq; porrecta: ac petit æs sibi dari ἐὶς ἄστρον, i. ad panes emēdos scilicet tū Herodes it̄rogat q̄snā eēt: atq; ille uultu: sonituq; uocis obiurgatorio phūm sese esse dicit: mirari quoq; addit: cur quærēdum putasset quod uideret. Video inquit Herodes barbā: & pallium: philosophū nondum uideo. Quærso autem te cum bona uenia dicas mihi: quibus nos uti posse argu mētis existimas: ut esse te philosophū noscitemus: interibi aliquot ex iis: qui cum Herode erant: erraticum esse hominē dicere: & nullius rei, incolamq; esse sordētū ganeaq;: ac nisi accipiat: qd̄ petit: cōuitio turpi solitū incessere. Atq; ibi Herodes: demus inqt huic aliqd̄ heris: cuiusmodi est/ tanq̄ hoies; non tanq̄ homini: &

Cū bonā uenia

Sordens
ganeo

mini
bam
tanu
malū
aiunt
mih
sanct
num
pam
blico
gio p
deter
Roma
eam c
ut uoc
¶ Ep
¶
q; not
q; affe
q̄ abfu
episto
terā: q
la quot
uisa es
Philip
habeo
poribu
stat &
φίλων
χόυτω
ἰσῆς
των δια
¶ De
tiōibus
¶
ego stat

mini: & iussit dari precium panis. xxx. dieꝝ. Tum nos aspiciens: qui eum secta-
 bamur. Musonius inquit circūstanti cuiusiam id genus & philosophū se osten-
 tanti: dati iussit mille nūmum: & quum pleriq; dicerent nebulonē esse hominē
 malū & maliciosum: & nulla re bona dignū: tum Musoniū subridētem dixisse
 aiunt ἀξιος ὁ ὄν ἐστιν ἀργυρίου. i. dignus igit̃ est argēto. sed hoc potius inquit dolori
 mihi & aegritudini est: q̃ istiusmodi aīalia spurca atq; probra nomen usurpēt
 sanctissimū: & philosophi appellant̃. Maiores autē mei Atheniēses noīa iuue-
 num fortissimoz: Harmodii & Aristogytois: qui libertatis recuperādæ grā Hi-
 piam tyrannū interficere adorsī erant/ ne unq̃ seruis indere liceret: decreto pu-
 blico sanxerunt: qm̃ nefas ducerent nomina libertati patriæ deuota seruili cōta-
 gio pollui: cur ergo nos patimur nomen philosophiæ illustrissimū in hoibus
 deterrimis exordescere? Simili autem inqt̃ exēplo/ ex cōtraria specie: antiquos
 Romanoz audio prænoīa patricioꝝ quorundam male de rep. meritoꝝ: & ob
 eam causam capite damnatoꝝ censuisse: ne cui eius gentis patritio inderent̃:
 ut uocabula quoq; eorum defamata: atq; demortua cum ipsis uiderētur.

Demortua uola,

¶ Ep̃la Philippi regis: Ad Aristotelē phūm: sup̃ Alexandro recēs nato **Cap. III.**

Philippus Amyntæ filius: terræ Macedoniae rex: cuius uirtute indu-
 striaq; Macedones locupletissimo imperio aucti gentiū nationū
 q; multax potiri cœperāt: & cuius uim atq; arma toti graciæ ca-
 uendā: metuēdamq; inclyte ille Demosthenis orationes cōcionef
 q; notificant. Is Philippus: quum omni ferme tempore negociis belli uictoriif
 q; affectus: exercitu sq; esset: a liberali tamē musa: & a studiis humanitatis nun-
 q̃ abfuit: quin lepide comiterq; pleraq; & faceret: & diceret: ferunt̃ adeo libri
 epistolaz eius: mundiciæ: & uenustatis: & prudētiæ plenax: uelut sunt ille lit-
 teræ: quibus Aristoteli philosopho natum esse sibi Alexandrū nūciauit. Episto-
 la quoniā curæ diligētiæq; in liberorum disciplinas hortamētū est exscribēda
 uisa est ad cōmonēdos parētū animos. Exponēda igit̃ ē ad hanc ferme snīam
 Philippus Aristoteli Salutē dicit. Filium mihi genitū scito: quod equidē diis
habeo gratiam: non perinde quia natus est: q̃ pro eo: q̃ eum nasci contigit tē:
poribus uitæ tuæ. Spero enim fore: ut eductus: eruditusq; abs te: dignus exis-
 stat & nobis: & rerum istarū successione. Ipsius autē philippi uerba hæc sunt.
 Φίλιππος ἀριστοτέλει χαίρειν. Ἰδοὺ μοὶ γεγονότα υἱόν. πολλὴν ὄν τοις θεοῖς χάριν ἔχω ὄντα
 χόυτως ἐπὶ τῆ γεννήσει τῷ παιδὸς ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω
 ἵνα αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἀξίον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμά-
 των διαδοχῆς.

*Ep̃la philippi ad
aristotelem.*

Ad philippi re. ma.

*Liberat
ciusa*

¶ De barbaroz gentium prodigiosis miraculis: deq; diris & exitiosis fascina-
 tiōibus atq; inibi de sceminis repēte uersis in mares. **Cap. III.**

*De Prodigiosis
miraculis barbaroz*

Quam e Gracia in Italiam rediremus: & Brundisium iremus:
 egressiq; e nauī in terram: in portu illo inclyto spatiamur: quem
 Q. Ennius remotiore paulum: sed admotum scito uocabulo præ-
petem appellauit: fascēs libroz uenaliū expositos uidimus: atq;
ego statim auide p̃go ad libros: erāt autē isti oēs libri graci miraculoꝝ: fabula

Scito uolo

rumq; pleni, res inaudita & incredula: scriptores ueteres non parua auctoritatis. Aristeas proconnesius & Ifigonus Nicaensis & Ctesias: & Onesicritus: & Polystephanus: & Hegesias, ipsa aut uolumina ex diutino situ squallebant: & habitu aspectuq; tetro erat accessi tamen pcontatusq; precium sum: & adductus mira atq; insperata utilitate: libros plurimos aere pauco emi: eosq; omnis duabus proximis noctibus *cursum transeo*: atq; in legendo carpsi exinde quada: & notau mirabilia: & scriptoribus fere nostris intentata: eaq; his commentariis aspersi: ut qui eos lectitabit: is ne rudis omnino & ἀνήκοος: id est qui non audierit: in istiusmodi rer auditiōibus repiatur: erat igit in illis libris scripta huiusmodi. Scythas illos penitissimos: q; sub ipsis septettrionibus aetate agūt corporib; hoium uesci: eiusq; uictus alimēto uitā ducere: & ἀνθρώπου φάγους .i. carne humana uescētes noīari. Itē eē hoies sub eadē regione celi unū oculū habētes in frōtis medio: q; appellant Arimaspi qua facie fuisse κύκλωπας, id est cyclo pas hoc est unoculos poeta ferūt. Alios itē esse hoies apud eandē celi plagam singularis uelocitatis: uestigia pedū habētes retro porrecta: nō ut ceterorū hominum p̄spectātia, p̄terea traditū eē memoratūq; i ultima quadā terra: q; albania dicit gigni hoies: q; in pueritia canescūt: & plus cernāt oculis p noctē q̄ iter diē. Itē esse cōpertū & creditū sauromatas: q; ultra borysthenē fluuiū lōge colūt: cibū capere semp diebus tertiis medio abstinere. Id etiā in iisdē libris scriptū ostēdimus quod postea quoq; in libro Plinii secūdi naturalis historiae septimo legi: esse quāsdā i terra africa familias hoium uoce: atq; lingua affascinatiū: q; si ipēsius forte laudauerit pulchras arbores: segetes latiores: ifantes amceniōres: egregios equos: pecudes pastu: atq; cultu opimas emoriant repēte hęc oīa: nulli alii causā obnoxia: oculis quoq; exitiale fascinationē fieri: in iis libris scriptū est traditūq; esse in Illiriis: q; interimāt uidēdo: quos diutius irati uiderint eosq; ipsos mares fœminasq;: q; uisu tā nocēti sunt pupillas in singulis oculis binas habere. Itē eē i mōtibus terrā idia homines caninis capitibus & latratibus: eosq; uesci auīū & ferarū uenatibus. Atq; itē esse alia apud ultimas orientis terras miracula. Hoies q; Monomeri appellant: singulis cruribus saltuatim currentes: uiuacissimā pernīcitatē. Quosdā etiā esse nullis ceruicibus: oculos in humeris habētes. Iam uero hoc egredit̄ oēm modū admirationis: q; iidem illi scriptores gentē esse aiūt: apud extrema idia corporibus hirtis & auīū ritu plumātibus: nullo cibatu uescētē: sed spiritu florū naribus hausto uictitatem Pygmeos quoq; haud lōge ab iis nasci: quorū q; lōgissimi sunt: non longiores esse q̄ pedes duos: & quadrantē. Hęc atq; alia istiusmodi legimus. Sed quum ea scriberemus tenuit nos idoneā scripturā tedium: nihil ad ornādum iuandūq; usum uitā pertinētis. Libitū tamen est in loco hoc miraculorū notare id etiā quod Plinius secundus uir in tēporibus: aetatis suae ingenii dignitatisq; gratia: auctoritate magna præditus: nō audisse, neq; legisse: sed scire sese atq; uidisse in libro naturalis historiae. vii. scripsit: uerba igitur hęc: quae infra posui ipsius sunt: ex eo libro sumpta: quae profecto faciunt: ut neq; respuēda: neque ridenda sit notissima illa de Carneide & Ceneo cātilena. Ex fœminis inquit mutari in

*Cursum
transeo*

ἀνθρώπων φάγους

De ceteris hōibus

Monomeri

Pygmei

**Plinius
secundus**

mutari in
C. Caffio
aruspicio
se argis
rilitatem
ipse in A
num: uiu
Gignunt
drogyno
Diter
baq; Hic

μᾶλλον ἢ
mia/uolu
aut esse:
id est neu
appellau
mala par
uarie: mu
prapofu
utitur: ut
tractat: r
cta men
ci uiri fā
id est uol
meretric
Verb
modo p

pronunc
littera br
ra longa
mus: nū
ferme or
poris/ex
lego/lec

mutari in mares nō est fabulosum. Inuenimus in annalibus. Q. Licinio Crasso C. Cassio longino con. C. Asinii puerū factū ex uirgine: sub parentibus: iussuq; aruspiciū deportatū in insulā desertā. Licinius Mutianus prodidit uisum esse a se argis Arescontē: cui nomē Arescusa fuisse: nupsisse etiam. mox barbā & uirilitem puenisse: uxorēq; duxisse. Eiusdem sortis & smyrnæ puerū a se uisū. ipse in Africa uidi mutatū in marē die nuptiarum. L. Cositium ciuem tydritanum: uiuebatq; cum proderem hęc. Idem Plinius in eodem libro scripsit hęc. Gignuntur homines utriusq; sexus: quos hermaphroditos uocamus: olim androgynos uocatos: & in prodigijs habitos: nunc uero in delitijs.

Hermaphroditus seu Androgynus.

Diuersæ nobiliū philosophorū sententiæ de genere ac natura uoluptatis. uerbaq; Hieroclis philosophi: quibus decreta Epicuri infectatus est. Cap. V

Uoluptate ueteres philosophi diuersas sententijs tenuerunt: atq; dixerunt. Epicurus uoluptatem summū bonum esse ponit: eā tñ ita definit: *σωφροσύνη κατὰ φύσιν*. i. corporis constantē habitū. Antisthenes socraticus summū malū dicit. eius nāq; hoc uerbū est. *μακρόν μᾶλλον ἢ ἠδίστην*. i. insanirem potius q̄ oblectarer. Speusippus uetusq; ois academia uoluptatem: & dolorem: duo mala esse dicunt opposita inter sese. bonum autē esse: quod utriusq; medium foret. Zeno cē suit uoluptatem esse indifferentē: idest neutrum: neq; bonum: neq; malum. quod ipse græco uocabulo *ἀδιάφορον* appellauit. Critolaus peripateticus & malum esse uoluptatem ait: & multa alia mala parere ex sese iniurias: desidijs: obliuioēs: ignauias. Plato ante hos ois ita uarie: multiformiterq; de uoluptate disseruit: ut cuncta ista sententijs: quas supra posui: uideant ex sermonum eius fontibus pfluxisse. nā perinde unaquaq; uititur: ut & ipsius uoluptatis natura fert: quæ est multiplex: & causarum: quas tractat: rerūq; quas efficere uult: ratio desiderat. Taurus autē noster: quoties facta mentio Epicuri eēt: in ore: atq; in lingua habebat uerba hęc Hieroclis stoici uiri facti & grauis. *ἡδονῆς τέλος πόρνης δόγμα. ἀπέσω πορνεία οὐδὲν πόρνης δόγμα.* idest uoluptatis finis meretricis decretum est. Tolle fornicationem: nullum meretricis erit decretum.

Voluptas

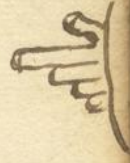
Cicero
Socratici
Academici
Scipio

Verbum ab eo/ quod est ago/ frequentatiuum in prima syllaba: quoniam sit modo pronuntiandum. Caput VI

Ab eo/ quod est ago/ & egi/ uerba sunt/ quæ appellantur grammatice frequentatiua/ actio/ & actiui. hęc quosdam non sane indoctos uiros audio ita pronuntiare. ut primā in his lram corripiant: rōnēq; dicāt/ qm̄ in uerbo principali/ quod est ago/ prima littera breuiter pronuntiat. Cur igitur ab eo/ quod edo/ & ungo: in quibus uerbis prima littera breuiter dicitur esito/ & unctito/ quæ sunt eorū frequentatiua: prima littera longa promimus: & contra dicitur ab eo uerbo quod est dico correpte dicimus: nū ergo potius actito/ & actiui producenda sunt: quoniā frequentatiua ferme omnia eodem modo in prima syllaba dicunt: quo participia præteriti temporis/ ex iis uerbis: unde ea profecta sunt in eadem syllaba pronuntiant. sicut lego/ lectus/ lectito facit/ ungo/ unctus/ unctito. scribo scriptus scriptito: mo-

Frequentatiua actio.

Cicero
Thalici

neo monitus monito:pendeo pensus pensito:edo esus esito,dico autem dictus dictio facit.gero gestus gestio:ueho uectus uectio:rapiō raptus raptio:ca- pio captus captio:facio factus factio:sic igitur actio producte in prima syl- laba pronunciandum:quoniam ex eo fit:quod est ago:& actus.

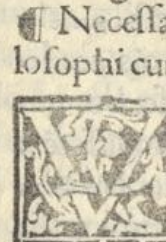
De conuersione foliorum in arbore olea brumali:& solstitiali die,deq; fidi- bus id temporis ictu alieno sonantibus. Cap. VII.

Folia
olearum

Uelgo & scriptū:& creditū est:folia olearū arborū brumali & solsti- tiali die conuerti.& quæ pars eorum fuerat inferior atq; occultior eam supra fieri:atq; exponi ad oculos:& ad solē,quod nobis quo- q; semel & iterum experiri uolētib; ita esse propemodum uisum est.Sed de fidibus rarius dictū:& mirabilius est,quam rem & alii docti uiri. & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ historiæ primo:satis com- pertum esse:satisq; super ea re constare affirmat neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli:alias sonare.

neruias

Necessariū est qui multa habeat:multis indigere,deq; ea re Phaurini phi- losophi cum breuitate eleganti sententia. Cap. VIII.

arguio

Erū est profecto:quod obseruato rerum usu sapientes uiri dixerē: multis egerē:qui multa habeat,magnamq; indigentiam nasci:nō ex inopia magna:sed ex magna copia,multa enī desiderari ad multa quæ habeas tuenda. Quisquis igitur multa habens cauere:atq; prospicere uelit:nequid egeat:neue quid desit,iactura opus esse:non quaestu. & minus habendum esse:ut minus desit,hanc sententiam memini a Phauri- no inter ingentis omnīū clamores exornatā inclusamq; uerbis his paucissimis. τὸν γὰρ μυριάων καὶ πεντακισχίλιων χαλαμύδων δέομενον ὀυκὲ σιμὴ πλειόνων δέειθαι, ὅτι ἰσθαρ ἔχω προσδέομενος ἀφελῶν ὧν ἔχω ἀρκῶμαι ὅτις ἔχω: id est. Enim uero qui decem milibus & quindecim milibus uestimentorum egeat. Is quominus plurium indigeat fieri non potest,quum enim plus q̄ habeam egeo:detrahens ex iis:quæ habeo in iis quæ habeo:acquiesco.

Quis modus sit uerba uertēdi ī gr̄acas sentētias,deq; iis Homeri uersibus: quos Virgilius uertisse:aut bene apteq;: aut ī prospere existimatus est,Ca.IX.

adp̄r̄m
oīn̄a s̄c̄i

Vando ex poematibus gr̄acis uertendæ mutandæq; sunt insignes sententia: non semper aiunt enitendum: ut omnia oīno uerba in eum/in quem dicta sunt modum:uertamus,perdunt enī gratiam pleraq;:si quasi inuira & recusantia uolentiū transferantur. Scite igitur & considerate Virgilius:quū aut Homeri:aut Hesiodi: aut Apolloniū: aut Partheniū:aut Callimachi:aut Theocriti:aut quorūdam aliorū locos effin- geret:partem reliquit:alia expressit:sicut nuperrime apud mēsam: quum lege- rentur utraq; simul bucolica Theocriti:& Virgiliū:animaduertimus reliquisse Virgiliū:quod gr̄acū quidē mire q̄ suaue est,ueru aut neq; debuit neq; potu- it, sed enī q; substituit p̄ eo qd̄ omiserat:nō abest,quū iucūdius lepidiusq; sit.

βάλλει καὶ μάλλισι τὸν ἀιπόλον ἀκλεαρίσα. τὰς ἀίγας παρελῶντα καὶ ἀδύτι ποσὸν υλιὰσδει.

Appetit

Appetit
Propel
Malo
Et fugi
Illud qu
su du
τίτνρ̄ ἐμ
καὶ ποτ
τὸν λιβυ
Palce a
Et potu
Hunc a
Quo e
de non
tera uer
est colea
citur:qu
Tityre
Et potu
Occur
Et quon
Probi d
p̄is ben
lium ex
Hom e
διή τ' ἀ
ἢ κατὰ τ
τιρσοιδ
ἢ δὲ ἀ μ
ἀγρό νομο
πασάων
ῆε δ' ἀ
ὡς ἢ γ' ἀ μ
Montib
Aut per
Et nunc
Stant ci
Inq; agr
Fronte
Et pulch
Talibus
Qualis

Appetitur malis caprarius aclearistæ
 Propellens capras: & suave quid occinit illa.
 Malo me galathea petit lasciuia puella:
 Et fugit ad salices: & se cupit ante uideri.
 Illud quoq; alio in loco animaduertimus caute omissum: quod est i græco uer-
 su dulcissimum.

τίτυρ' ἔμιν γὰρ καλὸν πεφιλामένε βοσκε πᾶς ἄγας,
 καὶ ποτὶ τὰν κρᾶναυ ἄγε τίτυρε καὶ τὸν ἐνόρχαυ,
 τὸν λιβυκὸν γνάκωνα φυλάσσο μή τι κορύξην.

Pasce adamate mihi pulchre heus tityre capras.
 Et potum ad fontis age tityre: sed coleatum
 Hunc afrum: ruffumq; caue: ne cornua uibret.

Quo eni pacto diceret: το καλὸν πεφιλामενα: idest pulchre adamate. uerba her-
 cle non translata: sed cuiusdam naturæ dulcedinis. hoc igitur reliquit. & cæ-
 tera uerit. non infestiuiter: nisi q; caprum dixit: quem Theocritus ἐνόρχαυ. id
 est coleatum appellauit. auctore enim M. Varrone is demum latine caper di-
 citur: qui excastratus est.

Coleatū

Capra
quing di⁷

Tityre dum redeo: breuis est uia: pasce capellas.

Et potum pastas age tityre. & interagendum

Occurrere capro: cornu ferit ille: caueto.

Et quoniam de transferendis sententiis loquor: memini audisse me ex Valerii
 Probi discipulis: docti hominis: & in intelligendis: pensitãdisq; ueteribus scri-
 ptis bene calidi solitum eum dicere: nihil quicquam tam improspere Virgii-
 lium ex Homero uertisse: quam uersus hos amoenissimos: quos de nauſica
 Homerus fecit.

διὴ τ' ἄρτεμις εἴσικατ' ὄυρεος ἰοχαιρα.
 ἢ κατὰ τηλὺγε τον περιμήκετον ἢ ἐρὸ μαγνον.
 τερποιδὴν κα' προσι καὶ ὠκείοις ἐλάφοισι
 τῆ δὲ ἄμα νῦμφαι κόυραι διὸς αἰγίόχοιο
 ὄγρον μοι παίζουσι γέγνε δέ τε φρένα λητώ.
 πασάων δ' ὑπερήγε κάρη ἐχει ἠδὲ μέτωπα.
 ῥ' εἶα δ' ἀρίγνωτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι.
 ὡς ἢ γ' ἄμφι πόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής. Idest.

Montibus it: qualis studiosa diana pharetræ:

Aut per taygeti spatiosa iuga: aut erymanthi.

Et nunc gestit apro: nunc ceruo diua uolucris.

Stant circum nymphæ agrestes ioue celite natae:

Inq; agris ludunt: latonæ pectora gaudent.

Fronte dea ante omnis: ceruiceq; prominet alta.

Et pulchras omnis inter clarissima fulget.

Talibus in famulis uirgo intemerata decebat:

Qualis in eurotæ ripis: aut per iuga cynthi

Appetit

Exercet diana cohors:quam mille secuta
 Hinc:atq; hinc glomerantur oreades,illa pharetram.
 Fert humero:gradiensq; deas supereminet omnis.
 Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
 Talis erat dido:talem se læta ferebat
 Per medios:instans operi:regnisq; futuris.
 Primum omnium diuersum esse aiebant dicebat Probus:q; apud Homerum
 quidem uirgo nauicaa ludibunda inter familiares puellas in locis solis recte
 atq; cōmode confertur cū Diana uenāte in iugis montium inter agrestis deas.
 Nequaq; autem conueniens Virgilium fecisse: quoniam Dido in urbe media
 ingrediens inter tyrios principes cultu:atq; incessu se rio instans operi:sicut ipse
 ait:regnisq; futuris:nihil eius similitudinis capere possit:quæ lusibus atq; uena
 tibus Dianæ congruit:tum postea q; Homerus studia:atq; oblectamenta in ue
 nando Dianæ honestæ apræq; dicit. Virgilius autem: quum de uenatu deæ ni
 hil dixisset:pharetram tamen facit eam fere in humero:tanq; si onus & sarcinā:
 atq; illud impense Probum esse demiratum in Virgilio dicebant:q; homerica
 quidem *λητόν*. idest Latona gaudium gaudeat genuinū & intimum:atq; in ipso
 penitrali cordis & animæ uigens:si quidem nō aliud est:*γέγηθε δέ τε φρένα λητόν*
 idest Latonæ pectora gaudent. Ipse autem imitari hoc uolens:gaudia fece rit
 pigra:& leuia:& contantia:& quasi in summo pectore supernātia,nescire enī
 sese:quid significaret aliud pertentant. præter ista omnia: florem ipsius totius
 loci Virgilium uideri omisisse q; hūc Homeri uersum exigue secutus sit:*ῥ' εἶα
 δ' ἀριγώτη π' ἐλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι* idest pulchras omnis i ter clarissima fulget.
 Quando nulla maior:cumulatioq; pulchritudinis laus dici potuerit. q; q; una
 inter omnis pulchras excelleret. una facile inter omnis nosceretur.
 ¶ Quod Anneus Cornutus uersus Virgiliū:quibus Veneris & Vulcani con
 cubitū pudice oporteq; dixit/reprehensione isulsa:& odiosa inq; nauit. Cap. X.
A Nianus poeta:& pleriq; cum eo eiusdē musæ uiri summi assiduis
 q; laudibus hos Virgiliū uersus ferebant:quibus Vulcanū & Ve
 nerem iunctos mixtosq; iure coniugii:rem lege naturæ operiendā
 uerecunda quadam translatione uerborum:quum ostenderet:de
 monstraretq; protexit,sic enim scripsit. Ea uerba locutus.
 Optatos dedit amplexus.placidumq; petiuit
 Coniugis infusus gremio per membra soporem.
 Minus autem difficile esse arbitrabantur: ad istiusmodi reticenda uerbis uti
 uno:atq; altero:breui tenuiq; ea signo demōstrantibus/sicuti homerus dixerit:
*πασθενικὴν ζώνην καὶ λέκτροιο δεσμὸν,καὶ ἔργα φιλοτήσια,τῶ ἰδὲ ἄρ' ἐν τρητοῖσι κατεύνας' ἐν
 λεχέεσσιν*:idest
 Virgineum soluit cæstum:legemq; cubilis. Et munus amor is.
 Inq; toris illi sculptis cœpere soporem.
 Tot uero & tā euidenti bus:ac tam nō prætextatis: sed puris honestisq; uerbis
 uenerandū illud connubiū pudici secretū neminem quēnq; alium dixisse. Sed
 Anneus

Is proes

λητόν
latona

discol

Anneus
 secunde
 totius i
 nam qu
 dixisset
 ¶ De V

Appio c
 agrum p
 multitu
 ceritate:
 procans
 uenire iu
 deret,tu
 petrato p
 permitte
 constitu
 repente
 los pug
 tum ale
 nus spec
 tus:duo
 men hab
 Statuam
 statuæ ca
 ¶ De u

boriosus
 q; part
 sus app
 lum/& is
 indiget:
 Alterum
 dixerit in
 & M. T
 Doleban

Anneus Cornutus homo sane pleraq; alia non indoctus: neque imprudens in secundo tamen librorum: quos de figuris sententiarum composuit: egregiam totius istius uerecundiae laudem insulsa nimis & odiosa scrutatione uiolauit. nam quum genus hoc figuræ probasset: & satis circūspecte factos esse uersus dixisset: membra tamen inquit paulo incautius nominauit.

De Valerio Coruino. & unde Coruini sit cognomentum. Cap. XI.

Maximo Valerio: qui Coruinus appellatus est: ob auxilium propugnationemq; Corui alitis: haud quisq; est nobilium scriptorum qui secus dixerit: ea res prorsus admiranda sic profecto est in libris annalibus memorata. Adolescens tali genere editus. L. Furio. Cl.

Coruinus

Appio consulibus sit tri. militaris atq; in eo tempore copiae gallorum ingentes agrum pomptinum infederant. instruebanturq; acies a consulibus de ut: atq; multitudine hostium satis agentibus. Dux interea gallorum uasta: & ardua perceritate: armisq; auro præfulgentibus: grandia ingrediens. & manu telum recipiens incedebat. perq; contemptū: & superbiam circōspiciēsq; despiciēsq; oīa uenire iubet: & congregi: si quis pugnare secum ex omni romano exercitu auderet, tum Valerius tribunus: cæteris inter metum: pudoremq; ambiguis impetrato prius a consulibus: ut in gallum tam immaniter arrogātem: pugnare sese permitterent: progreditur: intrepide: modesteq; obuiam & congregiuntur. & consistunt & conferebātur iam manus. atq; ibi uis quædam diuina fit. Coruus repente iprouisus aduolat. & super galea tribuni insistit. atq; in aduersarii oculos pugnare incipit. insibilat. obturbat unguibus manum laniabat: & prospectum aleas arcebat. atq; ubi satis sæuierat: reuolabat in galeam tribuni. sic tribunus spectante utroq; exercitu: & sua uirtute nixus: & opera alitis propugnatus: ducem hostium ferocissimum uicit: iter fecitq; atq; ob eam causam cognomen habuit Coruinus: id factum est anno. cccc. & v. post Romam conditam Statuam Coruino isti diuus Augustus in foro suo statuendam curauit. in eius statuæ capite Corui simulacrū est: rei pugnaeq; quā diximus monumentum.

Coruinus

De uerbis: q̄ i utraq; ptē: significatione reciproca: & aduersa dicunt. Ca. XII

Formidolosus dici potest & qui formidat: & qui formidat. ut inuidiosus: & qui inuidet: & cui inuidetur. ut suspiciosus: qui suspicatur: & qui suspectus est. ut ambitiosus: & qui ambit: & qui ambitur. ut item gratiosus: & qui adhibet gratias: & qui admittit. ut laboriosus: & qui laborat: & qui labori est: ut pleraq; alia huiusmodi in utramq; partem dicuntur. ita infestus ancipiti quoq; significatione est. nam & is infestus appellatur: qui malum infert cuiuspiam. & cōtra cui aliunde impendet malum: & is quoq; infestus dicitur. Sed quod prius posui profecto exemplis non indiget: sic adeo multi loquuntur: ut infestum dicant inimicum: atq; aduersum. Alterum autem illud ignobilius: obscuriusq; est. Quis enim in medio facile dixerit infestum esse: cui alter infestus est? Sed & ueteres pleriq; ita dixerunt: & M. Tullius in oratione quam p Cn. Planco dixit: uocabulo hoc sic usus est Dolebam inquit iudices: & acerbe ferebam: si huius salus ob eam ipsam causā

Nomina in osus

In Osus

Infestus

*Nigidiana
cōtentia*

Infestus. a
festinādo.

esset infestior: q̄ is meam salutem: atque uitam: sua beniuolentia praesidio custodiatque texisset. Nos igitur de origine & ratione uerbi quaerebamus. atque ita in Nigidianis inuenimus cōmentariis scriptum: ~~infestum a festinando dictum.~~ Nam qui instat inquit alicui: eumq; properans urget: opprimereq; eum studet: festinatque. aut contra de alicuius periculo: & exitio festinaturus. uterque infestus dicitur: ab instantia: atque imminetia fraudis: quam uel facturum cuipiam: uel passurus est. Nequis autem de suspicioso: quod supra posuimus: & de formidoloso: in eam partem: quae minus usitata est: exemplum requirat: inueniet de suspicioso apud. M. Catonem de re floria ita scriptum. Sed nisi q̄ palam corpore pecuniam quaereret: aut se lenoni locauisset: & si famulosus & suspiciosus fuisset: uim in corpus liberum: non aequum censuere afferri.

*Suspiciosum
formidolosum*

Suspiciosum enim hoc in loco suspectum significat: non suspicantem. Formidolosum autem qui formidatur. Salustius in Catilina ita dicit. Igitur talibus uiris non labor insolitus, non locus ullus asper: aut arduus erat: non armatus hostis formidolosus. Item C. Caluus in poematis laboriosus dicit: non ut uulgo dicitur: qui laborat: sed in quo laboratur. Durum inquit rus fugis: sed laboriosum. Eadem ratione Laberius quoque in sororibus. Ecastor inquit multum somniculosum. & Cinna in poematis: somniculosam: ut pœnus aspidem psillus. Metus quoque & iniuria: atque alia quaedam id genus. sic utroq; uersum dici possunt. Nam metus hostium recte dicitur: & quum timent hostes: & quum timeatur. Itaque Salustius in historia prima: Metum Pompeii dixit: non q̄ Pompeius metueret. quod est usitatus. sed q̄ metueretur. uerba hæc Salustii sunt. Id bellum excitabat metus Pompeii uictoris Hiempsalem in regnum restituentis. Item alio in loco postquam remoto metu punico: similtates exercere uacuum fuit. Iniurias itidem dicimus: tam illorum qui patiuntur: q̄ qui faciunt: quarum dictionum exempla sunt *facilia inuentu.* Illud etiam dictum a Virgilio eandem habet formam communicatae ultro & citro significationis. Et uulnere inquit tardus Vlyxi. Quum diceret uulnus: non quod accepisset Vlyxes sed quod dedisset. *Nescius quoque dicitur tam is qui nescit: q̄ qui nescit. sed super eo: qui nescit: frequens huius uocabuli usus est. infrequens autem de eo est: quod nescitur.* Ignarus aequè utroque uersum dicitur: non tantum qui ignorat: sed & qui ignoratur. Plautus in rudente. Quæ incolis nescius nescias pessimus. Salustius.

Nescius

Ignarus

Suntur

More humanae cupidinis ignara uisendi. *Virgilius.*

Ignarum laurens habet ora numanta.

Verba ex historia Claudii Quadrigarii: quibus Manlii Torquati nobilis adolescentis: & hostis galli prouocatoris pugnam depinxit.

Caput XIII

Manlius summo loco natus: adprimeq; nobilis fuit. ei Manlio cognomētū factū Torquato. cām cognomēti fuisse accepimus: torquis ex auro induuias: quā ex hoste/ quē occiderat detractā iduit. sed q̄s hostis: & qd' genus: & q̄ formidandæ uastitatis: & quātum insolens

Laboriosus

Somniculosus

Metus

*Facilia
inuentu*

De Manlio Torquato

Torquat⁹

*Adprime
nobilis*

insolens prouocator: & cuiusmodi fuerit pugna decertatum. Q. Claudius primo annalium purissime: atq; illustrissime: simpliciq; atq; incompta orationis antiquæ suauitate descripsit: quem locū ex eo libro Phauorinus philosophus quum legeret: non minoribus quati afficiq; animū suum motibus: pulsibusq; dicebat: q̄ si ipse coram depugnantis eos spectaret. Verba. Q. Claudii: quibus pugna ista depicta est: adscripsi. Quum interim gallus quidam nudus præter scutum: & gladios duos: torque: atq; armillis decoratus processit: qui & uiribus: & magnitudine: & adolescentia: simulq; uirtute cæteris antestabat, is maxime prælio commoto: atq; utriusq; summo studio pugnantibus: manu significare cepit: ut utriq; quiescerent pugnare. pugna facta pausa est. extemplo silentio facto cum uoce maxima in clamat: si quis secum depugnare uellet: uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem: & immanitatem facies. deinde gallus irridere cepit. atq; linguam exerrare. id subito perditum est cuidam. T. Manlio summo genere nato tantum flagitium ciuitati accidere: e tanto exercitu neminem prodire. Is ut dico processit. neq; passus est uirtutem romanam a Gallo turpiter spoliari. scuto pedestri: & gladio hispanico cinctus contra gallum cōstitit. metu magno. ea congressio in ipso ponte: utroq; exercitu inspectante facta est. ita ut ante dixi: cōstituerunt. gallus sua disciplina / scuto proiecto cautabundus. Manlius animo magis q̄ arte confusus: scutum scuto percussit atq; statum galli conturbauit. dum se gallus iterum eodem pacto constituere studet. Malius iterum scutum scuto percussit: atq; de loco certo hominem iterum deiecit. eo pacto ei: sub gallicum gladium successit. ac hispanico pectus hausit. deinde continuo humerum dextrum eodem cōcussu incidit. neq; recessit usq; donec subuertit: ne gallus impetum icti haberet. ubi eum euertit: caput præcidit: torque detraxit. eamq; sanguinolentam sibi in collum imponit. quo ex facto ipse: posteriq; eius Torquati sunt cognominati. ab hoc. T. Manlio: cuius hanc pugnam Quadrigarius descripsit: iperia & aspera: & imitia Manliana dicta sunt. quoniam postea bello aduersum latinos: quum esset cōsul: filium suum securi percussit: qui speculatum ab eo missus ne pugnaret interdicto. hostem a quo prouocatus fuerat occidit.

¶ Quod idem Quadrigarius / huius facies / patrio casu probe / & latine dixit / & q̄dā alia apposita de similiū uocabuloꝝ declinatiōibus. Cap. XIII.

Quod autem supra scriptum / i. Q. Claudii uerbis / propter magnitudinem / & immanitatem facies. id nos aliquot ueteribus libris inspectis explorauimus / atq; ita esse / ut scriptum est / comperimus. Sic enim pleraq; aras ueterū declinauit: hæc facies / huius facies. quod nunc propter rationem grammaticam faciei dicitur. Corruptos aut quosdam libros reperi: in quibus faciei scriptum est: illo quod ante scriptum erat: oblitterato. meminimus etiam in Tiburti bibliotheca iuenire nos in eodē Claudio libro scriptum utrumq; facies: & facii: sed facies in ordine scriptum fuit. & cōtra per / ii / geminū facii. neque id abesse a quadam cōsuetudine prisca existimauimus. Nam ab eo. quod est hic dies tam huius dii: & ab eo quod est hæc

Verba
quadrigarii
Armille

Antestabat

perditum est

Exerrare
linguam

Cautabundus

Quare
dicti sunt
torquati

facies i patrio casu

Facies
facies

Dies dii
Fames fa-
mii
Dies geni-
tium casus
apud Ci-
ceronem

dies

Dii

fames tam huius famii dixerunt. Q. Ennius in sextodecimo annali dies scrip-
sit: pro diei in hoc uersu. Postreme longinqua dies quum fecerit ætas. Cicero
nem quoq; affirmat Casellius in oratione: quam pro P. Sestio fecit: dies scripsit
se: pro diei: quod ego impensa opera conquisitis ueteribus libris plusculis: ita
ut Casellius ait: scriptum iueni. Verba sunt hæc. M. Tullii. Equites uero daturos
illius dies poenas. Quocirca factum hercle est: ut facile iis credam: qui scripse-
runt. idiographum librum Virgilii sese inspexisse: in quo ita scriptum est. Libra
dies somniq; pares ubi fecerit horas. Id est libra diei somniq;. Sed sicut hoc in
loco dies a Virgilio scriptum uidetur: ita in illo uersu nil dubium est: quin dii
scripserit: pro diei: Munera lætitiæq; dii. Quod imperitiores dei legunt ab
insolentia scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies dii a ueteribus decli-
natum est: ut fames famii: perniciæ pernicii: progenies progenii: luxuries luxu-
rii: acies acii. M. enim Cato in oratione: quam de bello carthaginensi composu-
it: ita scripsit. Pueri atq; mulieres extrudebatur famii causa. Lucilius in. xii. Ru-
gosum atq; famii plenum. Sisenna in historiariu: libro. vi. Romanos inferendæ
pernicii causa uenisse. Pacuuius in Paulo.
Pater supreme nostræ progenii patris.

Pernicii

Facie in
casu dadi.

Cn. Matius in iliadis. xxi. Altera pars acii uitasset fluminis undas. Idem Matius
in teritiodecimo. An maneat specii simulacrum: in morte silentium. C. Gracchus
de legibus promulgatis. Ea luxurii causa: aiunt institui. Et ibidem infra ita scri-
ptum est. Nō est ea luxuries quæ necessario paratur uitæ causa. Propter quod
apparet: eum ab eo: quod est luxuries luxurii patrio casu dixisse. M. quoq; Tul-
lius in oratione qua Sex. Roscium defendit: pernicii scriptum reliquit. Verba
hæc sunt. Quorum nihil pernicii causa diuino consilio: sed uel ipsa & magnitu-
dine rerum factum putamus. Aut facies ergo in casu patrio: aut facii. Quæ
drigarium scripsisse: existimandum est: faciei autem in nullo ueteri libro scrip-
tum repperi. In casu aut dandi qui purissime locuti sunt: non faciei: uti dicitur
nunc. sed facie dixerunt. Lucilius in satyris. Et primum inquit facie honestas
accedit. idem Lucilius in libro septimo.

Qui te diligit: ætati facieq; tuæ se:

Fautorem ostendat: se fore amicum polliceatur.

Sunt autem non pauci: qui utrobique facii legant. Sed. C. Cæsar in libro de ana-
logia. ii. huius die: & huius specie dicendum putat. Ego quoq; in iugurtha Sa-
lustii summæ fidei: & reuerendæ uetustatis libro: die casu patrio inueni scrip-
tum. Verba hæc ita erant. Vix decima parte die reliqua. Non enim puto argu-
tiolam istam recipiendam: ut die dictum quasi ex die existimemus.

Die et in
genituo
Nota

De genere controuersæ: quod græcæ ἀποροῦ, id est dubium & inexplicabile
appellatur. Cap. XV.

Uin Antonio Iuliano rhetore per feriarum tempus æstiuarum. de-
cedere ex urbe æstu uolentes: neapolin cōcesseramur. atq; ibi erat
adolescens tunc quispiam ex ditioribus. cum utriusque linguæ ma-
gistris meditans: & exercens: ad cās romæ orādas eloquētiæ latinæ
facultatem

3
ἀποροῦ
dubium
Dez facies
179

sa cultatem. atq; is rogat Iulianum uti sese audiat declamantem. Id auditum Iulianus: imus quoq; nos cum eo simul, introit adolescens & præfatur arrogantius & elatius: q̄ ætati eius dicebat, ac deinde iubet exponi controuersias. Aderat nobiscum ibi Iuliani sectator: iuuenis promptus: & proficiēs: & ostendens iam in eo: quod ille apud Iuliani auris in præcipiti stare: & subitaria dictione periculum sui facere audebat. Exponit igitur tentamenti gratia controuersiam parum consistentem: quod genus græci ἀποροῦ, id est dubium uocant, latine autem id: non minus commode inexplicabile dici potest. Ea controuersia fuit huiusmodi. De reo septem iudices cognoscant, eaq; sententia sit rata quam plures ex eo numero dixerint. Quum septem iudices cognouissent: duo censuerunt reum exilio mulctandum: duo alii pecunia: tres reliqui capite puniendum petitur ad supplicium ex sententia trium iudicum. & contradicit. Hac ille audita: nec considerata: neq; aliis: ut proponerentur: expectatis: incipit statim mira celeritate: in eandem hanc controuersiam principia nescio quæ dicere. & in uolucra sensuum uerborumq; uolumina, uocumq; turbas fundere, & cæteris omnibus ex cohorte eius: qui audire eum soliti erant clamore magno exultantibus. Iuliano autem male ac misere rubente: & sudante. Sed ubi deblatteratis uersuum multis milibus: finem aliquñ fecit: egressique inde sumus amici: familiaresque eius Iulianum persecuti: quidnam existimaret: percontati sunt, atq; ibi Iulianus festiuissime. Nolite querere inquit: quid sentiam, adolescens hic sine controuersia disertus est.

Dubium

Pulchra
responsio*Festiuissime*

¶ Quod Pliniū secundū hoīem non indoctum fugerit: latueritq; uitium argumenti quod ἀντισπερον, i. reciprocum græci dicunt. Cap. XVI.

Plinius

Plinius secundus existimatus est esse ætatis suæ doctissimus, is libros reliquit: quos studiosorum inscripsit: haud mediussidius usquequaque aspernandos: In iis libris multa uarie ad oblectandas eruditorum hominum hauris ponit: refert etiā pleraq; sententias quas indeclinandis controuersis lepide: arguteq; dictas putat: sicuti hanc quoque sententiā ponit ex huiusmodi controuersia. Vir fortis premio: quod optauerit, donetur. Qui fortiter fecerat: petit alterius uxorem in matrimonium, & accepit. Is deinde cui ea uxor fuerat: fortiter fecit: repetit eandem. cōtra dicitur. Eleganter inquit & probabiliter ex parte posteriores uiri fortis: uxorem sibi reddi postulantis hoc dictum est si placet lex: redde, si nō placet redde. Fugit autem Plinium: sententiolam istam: quam putauit esse argutissimam, uitio non carere: quod græce ἀντισπερον, id est reciprocum dicitur, & est uitium insidiosum & sub falsa laudis specie latens, nihil enim minus conuerti ex cōtrario idipsum aduersus eundem potest. Atq; ita a priore illo uiro forti dici si placet lex, non reddo, si non placet, non reddo.

Cecropias noctes doctorum exempla uirorum

Donat habere mihi nobilis eustochius:

Viuat & æternum lætus bona tempora ducat:

Qui sic dilecto tanta docenda dedit.

*Et etiola**ἀντισπερον
καρπον*